

**Nola egin, hala izan.
Irakur aukeraketa eta adituen eskola-kanona,
irakurleak trebatzeko bidean**

*How to do it, how to be.
The selection of reading and the school canon of the experts,
readers at training work*

Nerea Permach Martin*, Amaia Alvarez Uriia

Hezkuntza eta Kirol Fakultatea
UPV/EHU

LABURPENA: Artikulu honen helburu nagusia 9-10 urte bitarteko liburu gomendagarrien corpusa osatzea izan da, hain zuen ere, urte bitarte horretara zuzendutako eta Euskal Herriko zortzi adituk osatutako balizko eskola-kanona osatzea. Horretara iristeko, errebisio bibliografiko egin da, non irakur aukeraketak formakuntza literarioarako duen garrantzia azpimarratzen den eta estatu mailako adituen irizpideak kontutan hartzen diren. Irakurgai proposamenek egindako errebisio bibliografikoan jasotzen diren irizpideak jarraitzen ote dituzten alderatu da, eta hein handi batean irizpideak kontuan hartzen direla egiaztatu da. Horrekin batera, adituekin izandako kontaktuen nondik norakoak jaso dira artikuluan, kanon baten sorrerari buruzko zantzu interesgarriak dituelako. Hortaz, horien azken gomendioa ez ezik, prozesuan bizitakoa jasotzen da, hau da, zer, nola eta zergatik egin den hautaketa.

GAKO-HITZAK: Irakur aukeraketa, eskola-kanona, heziketa literarioa, Lehen Hezkuntza, Haur eta Gazte Literatura.

ABSTRACT: *The main objective of this article has been to compose a corpus of recommended books for 9-10 years old, specifically a possible school canon aimed at this aged and made up by eight experts from the Basque Country. To achieve this, a bibliographic review has been carried out, highlighting the importance of reading selection for literary training and considering the criteria of national experts. It was compared whether the readings proposed followed the criteria set out in the bibliographic revision and it was found that the criteria were largely taken into account. In addition, the article discusses the relationships that were had with the experts, since it includes interesting ideas to create a canon. Therefore, not only the final recommendation of the experts has been taken into account, but also the experience lived in the process, that is, what, how and why of the choice.*

KEYWORDS: *Reading selection, school canon, literary education, primary education, Children's and Youth Literature.*

*Harremanetan jartzeko / Corresponding author: Nerea Permach Martin. EHU. Didaktika eta Eskola Antolakuntza. Tolosa Hiribidea, 70, 20018 Donostia, Gipuzkoa – nerea.permach@ehu.eus – <https://orcid.org/0000-0001-8177-5585>

Nola aipatu / How to cite: Permach Martin, Nerea; Alvarez Uriia, Amaia. (2019). «Nola egin, hala izan. Irakur aukeraketa eta adituen eskola-kanona, irakurleak trebatzeko bidean». *Tantak*, 31(2), 9-40. (<https://doi.org/10.1387/tantak.20658>).

Jasotze-data: 2019/03/20; Onartze-data: 2019/07/12.

ISSN 0214-9753 - eISSN 2444-3581 / © 2019 UPV/EHU

Obra hau *Creative Commons Atribución 4.0 Internacional*-en lizentziapean dago

1. SARRERA

Zergatik da hain garrantzitsua literatura irakurtzea? Beste arrazoi batzuen artean, ukaezina delako literaturak pertsonen garapen integralean joka dezakeen papera. Batetik, testu literarioak alderdi emozionalari bidea irekitzen dio, eta bestetik, literatura bada imajinario kolektiboa eta kode kultural zenbait ezagutzeko modua ere; edota horiek guztiak auzitan jartzeko tresna (Jover, 2008). Gauzak horrela, literatura irakurtzea nork bere buruaren ezagutzan sakontzeko bidea ez ezik, ikuspegi desberdin gehiagotara iristeko bidea ere badela esan genezake; zeren literaturak ingurua ulertzen laguntzen baitu. Jendarte antolatuetan bizi garen heinean, literaturak maila politikoan eta kulturean jende-talde zenbaitekin bat egitea ahalbidetzen du, modu batera edo bestera, komunitate baten partaide garelako sentiarazi.

Hortaz, literatura ez da gai hutsala edo osagarria; aldiz, oinarrizkoa da haurrentzat komunitateko partaide izaten lagunduko dielako, munduaren eta pertsonaren ezagutza kritikoa ahalbidetuz. Are gehiago, ildo horri jarraituz, testu literarioa inoiz baino beharrezkoagoa dela esan genezake, egungo medioen bat-bateko eraginei aurre egiteko (Sanchez Corral, 2001); izan ere, teknologia berrien presentzia nagusi den garaiotan, informazio uholdea kudeatzen jakin behar da eta pantailekin batera papera eta liburuak ere erabili behar dituzte.

Hezkuntzari dagokionez, pedagogia berritzaileek eragina izan dute egungo literaturaren irakaskuntzan. Horrela, didaktika komunikatiboa deritzonaren abarotan, hainbat berrikuntza eman dira literaturaren irakaskuntzan. Esaterako, motibazioa pizteko, ikaslearen beharretatik eta gaitasunetatik abiatu eta soilik eduki zehatz batzuei ematen zaie lehentasuna. Hori horrela izanik, literaturaren historia ikasle gehienek beharretatik eta interesetatik aldentzen denez, literaturaren didaktikan ikasleek interesetatik gertu diren liburuak hobesten dira. Horren ondorioz, testu aukeratuen corpusa sortuko da, plazera (soilik) bilatzen duten irakur aukeraketak gidatuta (Apalategi, 2011).

Irizpide horrek ondorio positiboak zein negatiboak izan ditu. Positiboak, bai ikaslea literatura eskura edukitzearen garrantziari dagokionez, bai ikasgelak irakurleentzat hartu-emaneko espazio gisa bihurtu direlako (Colomer, 2006). Aldiz, instantzia horiei lotuta doazen ikasketa prozesurako eragin negatiboak ekarri ditu paraleluki; izan ere, irakurketa literarioa testuekiko kontaktu librean oinarritzean, irakaslearen interbentzioa trabatzen jotzen da; horrela, testu literarioak arin edo modu hutsalean irakurri ohi dira gaur egun (Bajour eta Carranza, 2010). Zentzu batean, esan daiteke irakurketa literarioa ez dela nahikoa lantzen edota ikasleei eskatzen zaien irakurketa literarioaren maila jaitsi egin dela.

Hala eta guztiz ere, kontsentsua egon badago zaletasuna helburu duen didaktikan soilik ezin dugula oinarritu heziketa literarioa; izan ere, literatu-

rak eragin dezakeen gozamina ezin zaie bakarrik eskola faktoreei egotzi; elementu soziokulturalek ere prozesua baldintzatzen baitute (Dufays, Gemenne eta Ledur, 2005). Eskolak irakurketan trebatzeko garrantzia azpimarratu eta irakurzaletasuna sustatzeko hainbat ekimen abia dezake. Alabaina, nekez lortuko du eskolaz kanpo ikasleek irakurketa plazeragatik hautatzea aisialdian. Irakurtzeak konplexutasun handiko ariketa kognitiboa eskatzen du, non pentsamendua eta memoria martxan jartzen diren, bai eta aurre-ezagutzak ere. Irakurketari aurre egiteko mekanismoak barneratzen ditugun unean bilakatuko da irakurketa jarduera indibidual eta borondatezkoa (Cerrillo, 2016). Horixe da, hain zuzen ere, eskolaren esku dagoena.

Horren ondorioz, azken boladan, irakaslearen esku-hartzea gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari da, bai ikasleek aipatu mekanismoak eskura ditzaten irakasleak joka dezakeen paperari dagokionez, bai irakasleek irakur aukeraketan duten ardura. Izan ere, ikasleen interesak lehenesteagatik, sarri, ikaslearen eskuetan lagatzen baita irakurketaren hautaketa, eta horien gustuek irizpide hezitzaileak ordezkatzeko dituzte. Argi geratzen da ikasleek gaitasun urria dutela euren kabuz liburu egokiak aukeratzeko. Horregatik guztiagatik, noraezean dabilen ikasleari lagundu behar zaio (Colomer, 2006). Horrek esfortzu gehigarria eskatzen du irakasleen partetik; hau da, egunean egon behar dute, kalitatezko argitalpenak ezagutu eta horien bidez ikasleak formatu.

Testuinguru horretan kokatzen da, hain zuzen ere, eskola-kanona. Eskolak ikasleak irakurketa literarioan trebatzea nahi badu, ezinbestekoa izango da, ondo formatutako irakasleak edukitzeaz gain, kalitatezko materialarekin lan egitea, hots, eskola-kanonaz hornitzea. Irakasleek baliabideak ezagutu beharko lituzkete lehenik, ondoren, hasieran osatutako zerrenda hori gaurkotzeko, tokian tokiko eta unean uneko beharraren arabera aukeraketa egokia egiteko.

1.1. Eskola-kanonaren garrantzia

Gaitasun literarioak eta irakurketarako gaitasunak elkarrekiko lotura estua dute. Irakurketarako gaitasunak irakurlearen eta testuaren arteko harremanari zabaltzen dio bidea; besteak beste, harrera estetikoari eta genero literario eta testu mota desberdinak ezagutzeari, hots, alfabetizazio literarioari, gero ikasleek, irakurtzeaz gain, idatz dezaten. Hori guztia testuaren bidez gertatzen da. Testuek berezkoa dute gaitasun linguistikoa zein interpretaziorako gaitasuna pizteko ahalia (Iser, 1976). Baina testuen deskodifikaziotik haien interpretaziora iristeko, hainbat estrategia eta ezagutza barneratu beharko ditu ikasleak. Gaitasun literarioa garatzeko jarraituko diren formakuntza irizpideek —erabilitako estrategiek eta baita erabilitako testuek ere— emaitza baldintzatuko dute; bai irakurketa formakuntza bera, bai formakuntza literarioa edota formakuntza linguistiko-komunikatiboa.

Obrak literaturaren didaktikako oinarrizko edukiak direnez, eurak zehatzuko dute diskurtso literarioaren bereizgarria eta osagaien azterketarako prozedura. Beraz, heziketa literarioa testuen irakurketan eta azterketan oinarritzen den heinean, prozesuan erabilitako irakurgaien ezaugarriek prozesua bera eta haren emaitza zehatzuko dituzte. Hortik corpus egokia erabiltzearen beharra eta garrantzia.

Retolazak eta Serranok (2014) dioten moduan, ikasleak trebatu behar dira gaitasun funtzionala perfila dezaten. Hain zuen ere, hori baita literaturaren didaktikaren helburua, eta irakur aukeraketa egokia egiteak gaitasun literario funtzional hori perfila dezake. Irakurgaien bidez harrera eta interpretazio gaitasuna eskuratuko du irakurleak eta, era berean, kultura desberdinak ordezkatzeko dituzten beste obra batzuetara iristeko bidea zabalduko dio horrek; irakurketaren bidez eta inferentziaz gaitasun literarioa osatzen duten osagai buruzko ezagutza eskuratuko du irakurleak.

Greziar kulturaren agertu zenetik, kanonaren funtzionalitatea formakuntzarekin lotu izan da beti, hau da, ikaskuntza-irakaskuntza prozesuarekin (Pozuelo, 1996). Beraz, eskola-kanona osatzeko jarraitutako irizpideak zein hautatutako liburuen ezaugarriak funtsezkoak izango dira gaitasun literarioa eskuratzeko.

1.2. Eskola-kanonaren osaketa

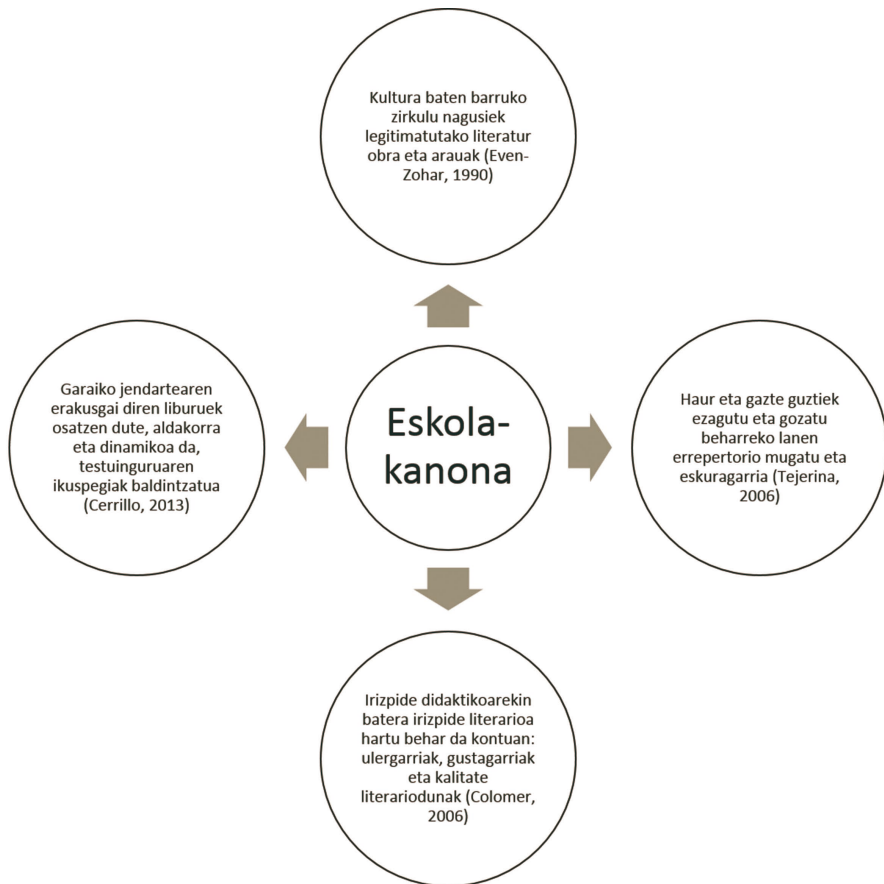
Even-Zohar-ek (1990) honela definitu zuen kanona: kanon bat kultura baten barruan nagusi diren zirkuluek legitimatzen dituzten literatura obrak eta arauak osatzen da; komunitateak horiek kontserbatuko ditu, eta denborarekin, ondare historiko bilakatuko dira.

Dena den, kanonikoa eta klasikoa ez dira gauza bera, nahiz eta liburu klasikoak kanonikoak diren; izan ere, eta Cerrillok (2013) dion moduan, bere garai historikoa gaingitu gabe —horretarako nahikoa astirik eduki ez dutelako— kalitate literario eztabaiaezina duten liburuak ere jasotzen ditu kanonak. Beraz, kanona garaiko jendartearen erakusgai diren liburuz ere osatuko da. Jendarte aldakorra denez, hitzen balioa eta esanahia edota testuarena bera ere eraldatzen doaz. Hortaz, balio estetikoak aldakorrak diren heinean, kanona ere aldakorra izango da. Horrenbestez, elementu dinamiko gisa ulertuko da (Cerrillo, 2013).

Kanona osatzeko dagoen zailtasun handiena, seguruenik, jarraitu beharreko irizpideak zehaztea da, eta norabide horretan urrats batzuk egiten saiatuko gara jarraian. Argi dago kanonaren osaketak hautatze prozesu zehatza eskatzen duela, zeina osatzen duen pertsonaren ikuspuntuak eta testuinguruak guztiz baldintzatua egongo den, hortaz, garai historikoak baldintzatua (Cerrillo, 2013). Eskola-kanonaren kasuan gauza bera gertatzen da.

Eskola-kanon moduan zera ulertuko da: haur eta gazte guztiek gozatu eta ezagutu beharreko lanen errepertorio mugatu eta eskuragarria (Teje-

rina, 2006). Eskola testuinguruan gauden heinean, eskola-kanona osatzeko jarraitu beharreko irizpide nagusia didaktikoa da. Lehen aipatu moduan, pedagogia berriei jarraiki, ikaslearen gozamen estetikoa eta haren garapen maila kontuan hartu beharreko garrantzi handiko aldagaiak izango dira, testu literarioei buruz ari garen neurrian, ez ordea bakarrak. Zentzu horretan, ulergarriak diren egitura linguistiko, estilistiko, literario, psikologiko eta soziokultural zehatzak edukitzeari garrantzi handia emango zaio, baina era berean, heziketa literarioa jomugan badugu, hots, ikaslea ahalik eta zailtasun maila altuagoko obra literarioak irakurtzeko gai izatea bilatu nahi bada, kalitate literarioari garrantzia ematea ezinbestekoa izango da, ikasleentzat egokitutako erronkak finkatuz (Colomer, 2006).

1. irudia
Eskola kanonaren definizioak eta ezaugarriak

Alabaina, jakin badakigu, eskola-kanonaren osaketan alderdi desberdinek eragiten dutela, are gehiago, eskola testuinguruan kanon desberdinak egon daitezkeela: batetik, kanon literario ofiziala egon daiteke, euskal literaturaren sistemako bitartekariak (argialetxeak, liburu dendak, liburuzainguzain literatura-kritikariak, etab.) edo hezkuntza-erakundeek aukeratutakoa; bestetik, tradizionala deituko dioguna, hau da, obra klasikoak osatzen dena eta aspaldi osatutakoa. Baina bada garrantzi handia eduki dezakeen hirugarren bat, hain zuzen ere, ikasleek hautatzen duten kanona; bere iritzi eta ezagutzaren arabera nahiz ikasleen literatura-esperientzia, izaera pertsonal, taldearen dinamika edo kulturaren arabera aldatzen joango dena.

Irakasleak bere jardunerako kanon guztiak hartu beharko ditu kontuan, baina bere hautaketaren menpe geratzen den hori osatzeko, bada estatu mailako adituek proposatzen dituzten hainbat irizpide aukeraketa egokia izatea ahalbidetzen dutenak. Esaterako, Colomer-ek (2002) liburuak aukeratzeko garaiari, lau alderdiri erreparatzea gomendatzen du: kalitate literarioari, hezkuntzaren baloreei, haurren iritzi eta gustuei eta ikaslearen literatura-ikaskuntzaren ibilbideari. Ondorioz, Colomer-ek eta Durán-ek (2000) liburu hautaketa ondorengo irizpideen arabera egitea proposatzen dute:

- Edizioa argia eta gardena izatea.
- Erakargarriak izatea lehen begiratuan eta kontakizunean arreta erakartzea (testuek eta ilustrazioek garrantzi handia dute honetan).
- Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzea.
- Dibertigarriak, umoretsuak edota transgresioan oinarritutakoak izatea.
- Lerrokatu gabekoak izatea, hau da, estereotiporik ez agertzea.
- Zailtasun maila altuagoa badute ere, heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematea.
- Guztiz didaktikoak ez izatea.

Bestalde, Sanchez, Martín Rogero eta Servén-ek (2018) aipatu irizpideetan sakondu eta jarraian jasotzen diren lau alderdiei ematen diete garrantzia:

Aurkeztutako munduaren benetakotasuna. Helburu didaktikotik aldentuz egileak ezin du ekidin hain atseginak ez diren munduaren alderdiak erakustea edota faltsuak diren gatazken konponbideak proposatzea.

Pertsonaien karisma. Garrantzitsua da irakurlea pertsonaiekin identifikatua sentitzea. Hortik irakurlearen adin bereko eta antzeko izaera duten pertsonaiekin kontaktzea. Horrekin batera, garrantzi handikoa da pertsonaia horiek estereotipoetatik urrun egotea.

Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura. Irakurle gazteak edukien sekuentzia arina izatea eskatzen du, horregatik, hasieratik irakurlearen arreta erakartzea garrantzitsua da. Komenigarria da erabiltzen diren errekursoak anitzak izatea. Denboraren eta espazioaren arteko jauziek sinesgarriak izan behar dute, espektatibak sortuz eta sorpresarekin jokatu. Horrela, amaierak ezin dira aurreikusi, eta koherenteak izan behar dute

(irekiak lagatzea istorio bakoitzaren arabera izango da). Bestalde, uneko gai edo ideologiak ezin du kontakizuna behartu edo baldintzatu.

Edukiaren eta formaren arteko tentsioa. Haur eta gazteei zuzendutako narrazioek nolabaiteko haustura eta harridura sortu behar dute. Zailtasun maila handia erakutsi gabe, diskurtsorako erabiliko diren teknikak eta hizkuntza bera zainduko da. Izan ere, hizkuntzak pertsonaiak karakterizatzen lagundu ez ezik, errealitatearen alderdi eta sentsazio berriak deskubritzea ahalbidetu dezake.

- Edizio argi eta gardena
- Erakargarriak testuan eta irudian
- Irakurketa maila desberdinak dituen
- Dibertigarriak eta transgresoreak
- Lerrokatu gabekoak, estereotiporik ez dituztenak
- Zailtasunei helduen laguntzaz aurre egiteko modukoak
- Guztiz didaktikoak ez izatea

Colomer & Durán, 2000

1

- Kalitate literarioa
- Hezkuntzaren baloreak
- Ikasleen iritzi eta gustuak
- Ikasleen literatur ikaskuntzaren ibilbidea

Colomer, 2002

2

- Aurkeztutako munduaren benekotasuna
- Pertsonaien karisma
- Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura
- Edukiaren eta formaren arteko tentsioa

Sanchez, Martín, Servén, 2018

3

2. irudia

Irakurgaiak hautatzeko irizpideak

1.3. Eskola-kanona eta Haur eta Gazte Literatura (HGL)

Egun, jada, inork ez du ukatzen badela haur eta gazteentzako literatura propioa, nahiz eta hori ez den beti horrela izan, eta urte luzez (egun, nonahi ere) HGL alboratua izan den, neurri handi batean, kritika literariotik, literatura-historiatik eta filologiatik. Aldiz, baloratua izan denean, soilik alderdi pedagogikotik izan da; hezteko erraminta gisa, eta sekula ez alderdi literariotik (Etxaniz, 1997).

Alabaina, HGL literatura da ezereen ginetik, eta haur eta gazte terminoa erabiltzen bada, pertsonen aro zehatz bat mugarritzeko besterik ez da, hau da, aro zehatz bateko pertsonen gaitasunak, gustuak eta interesak markatu dutelako horien sorkuntza. Haurrekin kontaktuan dauden lehenengo adierazpen estetiko eta sortzaileak dira (ahozkoak edo idatzizkoak), hots,

tradizioa, kultura literariora zein kultura orokorrerako sarbidea. Gaitasun diskurtsibo, literario eta irakurlearen domeinuaren garapenerako ezinbesteko edukiak dira (Mendoza, 2010).

Hori horrela izanik ulertuko da bai HGLren funtzionalitate formatiboak, bai aukera egokian oinarritutako eskola-kanonak proposamen kurrikularra ahalbidetuko dutela. Beti ere, Sotomayor-en (2013) ideiarekin bat eginda, hau da; kanon bakar eta unibertsal baten eraketa ezinezkoa dela, izan ere, garai, hartzailer, komunitate kultural eta sistema literario bakoitzak bere kanon propioa baitu.

2. HELBURUAK

Artikulu honetan adin-tarte jakin bateko haurrentzako irakurketa aukeraketa bat proposatzen da. Horretarako, hiru helburu nagusi zehaztu dira:

- Pedagogia berritzaileek literaturaren irakaskuntzan eduki duten eraginari buruzko hurbilketa egitea, eta irizpide literario eta pedagogikoak ezagutzea.
- Literaturaren ikaskuntza-irakaskuntza prozesuan liburu corpus, hots, eskola-kanon aproposaren garrantzia azpimarratzea.
- Adituen gomendioei jarraituz, 9-10 urte bitarteko ikasleentzat zuzendutako 10-15 liburuz osatutako eskola-kanona osatzea.

3. METODOLOGIA

Ikerketaren lehenengo bi helburuei erantzuteko gaiari buruzko errebisio bibliografikoa egin da. Bilaketa horretan, pedagogia berriak literaturaren didaktikan nolako eragina izan duen ez ezik, formakuntza literarioan ezinbestekoak diren elementuak identifikatzeko saiakera ere egin da.

Errebisioa egiteko estatu mailako eta Euskal Herriko hainbat adituren ikuspuntuak jaso dira. Horien iritziz, ikuspegi komunikatibo berriak ekarri du, formakuntza literarioan, ikaslearen beharretatik eta aurre-eguztetatik abiatzea eta ikasleen motibazioa lehenestea, eduki zehatz batzuei lehentasuna emanaz. Ondorioz, ikuspegi horrek irakur aukeraketa egiteko plazera bilatzen duten testu egokien corpusak osatzera eraman gaitu (Aपालategi, 2011). Aldiz, liburuak gaitasun literarioa eskuratzeko baliabide eta oinarritzko eduki diren heinean, horien aukeraketa egokia egitea ezinbestekoa dela azpimarratu da hainbatetan errebisatutako bibliografian, eskola-kanonen garrantzia azpimarratuz. Retolazak eta Serranok (2014) dioten moduan, eskolaren eginbeharra da ikasleek literatura irakurtzen trebatu daitezen edo gaitasun funtzionala perfila dezaten. Helburu hori lortzeko ezinbestekoa izango da kalitatezko baliabideekin lan egitea eta, beraz, arreta berezia eskaintzea irakur aukeraketari.

Horregatik, liburu-corpusak edo eskola-kanonak osatzeko aditu bazuen arabera jarraitu behar diren irizpideak jaso dira lan honetan egin den errebisio bibliografikoan. Ikerketa honetan osatu den eskola-kanoneko literatura-liburuek aholku horiek guztiak jarraitzen ote dituzten aztertu da.

3.1. Partaideak

Eskola-kanona osatzeko, jarraian ageri diren eta Euskal Herrian euskal haur eta gazte literaturaren azterketan erreferenteak diren zortzi adituren laguntza izan dugu. Horien hautaketa euren ibilbide profesionala kontuan hartuta egin da. Honakoak dira:

Asun Agiriano: Kritikaria eta bibliotekaria.

Imanol Mercero: Kritikaria eta irakaslea.

Lore Agirrezabal: Kritikaria eta bibliotekaria.

Manu Lopez Gaseni: Kritikaria eta EHUko irakaslea.

Neva Pinillos: Bibliotekaria.

Mikel Ayerbe: Kritikaria eta EHUko irakaslea.

Patxi Zubizarreta: Idazlea eta kritikaria.

Xabier Etxaniz: Kritikaria eta EHUko irakaslea.

3.2. Prozedura eta erabilitako tresnak

Liburuen zerrenda osatzeko, aukeratutako adituekin kontaktuan jarri ginen bi aldiz. kontaktu guztiak emailaz egin dira. Lehenengo kontaktuan ondorengo mezua helarazi zitzairen. Bertan, hautaketarako jarri zitzaizkien baldintzak jasotzen dira:

Lagun hori:

9-10 urteko haurren formakuntza literarioari buruzko ikerketa bat egiten ari gara. Horretarako, Haur eta Gazte literaturan aditua zaren alde-tik, eskaera txiki bat egin nahi dizugu, alegia, zure ustez adin horretarako egokiak diren euskarazko 5 liburu proposatzea. Ez baduzu email honetan eskatutakoa egin nahi, jakinarazi iezaguzu, mesedez. Erantzunez gero, jakizu, eskaera hau 8 pertsonari egin zaizuela eta erantzun guztien berri emango dizuegula.

Eskerrak emanaz, alde z aurretik

Ondo izan.

Mezuan ageri den moduan, ez zitzaizkien hautaketarako jarraitu beharreko irizpideak zehaztu. Aditu diren heinean, euren esku uzten da aukeraketa, haien erabakia eta ardura da jarraituko duten balorazioa. Soilik

zehaztu dira adina (9-10) eta helburua, hots, formakuntza literarioa aztergai duen ikerketa baterako dela aipatu zaie.

Mezua jasotako guztiek ikerketan parte hartzeko borondatea erakutsi dute, eta hilabeteko tartearekin, emaitzetan jasotzen diren proposamenak bidali dituzte emailaz. Behin proposamenak jaso ondoren, bigarren eskaera bat luzatu zaie, berriro prozedura berari jarraituz, hau da, mezu elektronikoko bidez:

Lagun hori:

Honez gero jaso ditugu proposamen guztiak eta zerrenda bakar bat osatu dugu horiekin guztiekin. Horrenbestez, beste ekarpen txiki bat eskatu nahiko genizuke; hain zuzen ere, osatu den zerrendatik 10 liburu aukeratzea.

Mezu honekin batera, atxikita doakizu zuen proposamenekin sortutako zerrenda.

Bigarren buelta honetan, batzuek hasiera batean haiek aukeratutako horiei beste bost gehitu dizkiete. Beste batzuek, ordea, eurak aukeratutako baten bat aldatu dute, eta besteek proposatutakoekin zerrenda berria osatu dute. Azkenik, puntuazio gehien jasotakoekin 15 liburuz osatutako liburu corpusa osatu da —emaitzetan ikusgai—.

Bestalde, adituen gomendioak jaso ez ezik, prozesuan eurak adierazitako pentsamenduak eta sententzioak eta hautaketarako jarraitutako irizpideak ere jaso dira. Horien azterketarako taula bat osatu da, lau alderdiren inguruan: ikerketaren balorazioa, hautaketaren deskribapena, hautatutako liburuen justifikazioa eta baztertutakoaren arrazoia.

4. EMAITZAK

4.1. Adituen irizpideak

Adituen gomendioekin hasi aurretik eta haien laguntzarekin osatu dugun eskola-kanonaren berri eman baino lehen, haiekin izandako email trukean agertu diren balorazio, iritzi eta irizpideak emango ditugu segidan. Izan ere, eskatu gabe eman dituzte beren hautaketa prozesuaren berri ematen digutenak eta proposamenaren edo hautaketaren justifikazioak. Kanonaren sorrerari buruzko zantzu interesgarriak emango dizkigula uste dugu.

4.1.1. *Ikerketaren balorazioa*

Gehienek hasiera-hasieratik interesa adierazi zuten proposamenarekiko, hau da, eskola-kanonaren osaketarekiko, bai eta eskolan irakur hau-

taketa nola egiten den argitzeko beharra azpimarratu ere. Adin tartea izan zen baten batentzat kezkatzeko gauza bakarra, gehienetan adin tarte txikia-goarentzat aritzen direlako, baina, bereziki, garrantzi handia duelako haurraren gaitasun kognitiboak edota irakurketa ibilbideak.

4.1.2. *Hautaketa prozesuaren deskribapena*

Prozesuaren deskribapenari dagokionez, askori zaila egin zaie hain kopuru txikiko zerrenda egitea. Are gehiago, ia ezinezkotzat jo zuen batek ezagutzen ez zituen haurrentzat irakurgaiak hautatzea. Era berean, denek bat egiten dute, eta azpimarratu ere, proposatutakoa uneko aukeraketa litzatekeela, hau da, hemendik denbora gutxira beste zerrenda bat osatuz gero, seguraski beste liburu batzuk proposatuko lituzketela, besteak beste, ez baita erraza ezagutzen ez diren haur batzuentzat gomendioak ematea kanona elementu dinamiko gisa ulertzen dutelako.

4.1.3. *Hautatutako liburuen justifikazioa*

Hautatutako en justifikazioa egitean hainbat irizpide aipatu dituzte, hala nola umorezkoak, beldurrezko istorioak, jakin-min eragileak, poesia, bilduma batekoak izatea edota sorpresa eta lilura sorraraztea. Horrekin batera, barne-munduarekin zein inguruarekin konektatzeko aukera ematen duten liburuak izatea.

4.1.4. *Liburuak baztertzeo arrazoiak*

Halaber, liburu batzuen bazterketa zergatik egin duten ere gehitu dute adituek euren adierazpenetan. Horrela, besteak beste, adin tartea izan da aldagai nagusia, batzuk aukeratu eta besteak baztertzeo. Horrekin batera, ilustrazioen kalitatea eta, kasu batzuetan, ipuin ilustratua izatea, hau da, batere testurik gabekoa.

Azkenik, aditu batek formakuntza literariora begira osatutako corpusa izanik, «Eta zer?» saileko libururen bat zerrendan agertu izana kritikatu duela nabarmendu nahiko genuke, bai eta bertan zein itzulpen gutxi agertzen diren ere.

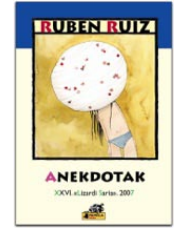

4.2. **Adituen gomendioak**

Parte hartzaileei egindako lehen eskaerarekin lotuta, hau da, formakuntza literarioa lantzeko eta 9-10 urte bitarteko ikasleentzat zuzendutako 5 liburu aukeratzea, ondorengo proposamena jaso da:

- Anno, M. (1997). *Anno's journey*. Il. T. Books. Tokyo: Fucuinkan Shoten Publishers, Inc.
- Atxaga, B. (1984). *Txitoen istorioa*. Il. A. Balzola. Donostia: Erein.
- Atxaga, B. (1995). *Xolak badu lehoien berri*. Il. M. Valverde. Donostia: Erein.
- Atxaga, B. (1996). *Xola eta basurdeak*. Il. M. Valverde. Donostia: Erein.
- Bilbao, L. (2016). *Piztipoemak eta beste xomorro batzuk*. Il. M. Mutuberria. Arre: Pamiela.
- Bilbao, L. (2016). *Xomorropoemak eta beste piztia batzuk*. Il. M. Mutuberria. Arre: Pamiela.
- Cano, H. (2003). *Omar dendaria*. Il. A. Olariaga. Donostia: Elkar.
- Cano, H. (2016). *Zer demontre dago aulkien azpian*. Il. L. Martinez. Arre: Pamiela.
- Dahl, R. (2001). *Errima errebeldeak*. Il. Q. Blake. Bilbo: Zubia.
- Egaña, A. (2011). *Lanbroa*. Il. J. Mitxelena. Bilbo: Mensajero.
- Gabiria, J. (2011). *Nire aita ikusezina da*. Il. P. Gallego. Donostia: Elkar.
- Igerabide, J.K. (1999). *Begi-niniaren poemak*. Il. L. Emaldi. Donostia: Erein.
- Igerabide, J.K. (2005). *Egun osorako poemak eta beste*. Il. P. Osés. Arre: Pamiela.
- Igerabide, J.K. (2008). *Amilami: lamineen istorioak*. Il. E. Odriozola. Donostia: Elkarlanean.
- Igerabide, J.K. (2011). *Egunez parke batean*. Il. A. Olariaga. Irun: Alberdania.
- Igerabide, J.K. (1996). *Haur korapiloak*. Il. P. Osés. Arre: Pamiela.
- Iturbe, A. (2005). *Amona basoan galdu zenekoa*. Il. E. Odriozola. Donostia: Elkar.
- Izagirre, K. (2009). *Zangozikin*. Il. A. Olariaga. Iruñea: Igela.
- Landa, M. (1984). *Txan fantasma*. Il. J. Zabaleta. Donostia: Elkar.
- Landa, M. (1988). *Iholdi*. Il. A. Baltzola. Donostia: Erein.
- Landa, M. (1990). *Alex*. Il. A. Baltzola. Donostia: Erein.
- Landa, M. (2001). *Elefante txori-bihotza*. Il. E. Urberuaga. Madril: Anaya.
- Landa, M. (2001). *Galtzerdi suizida*. Il. A. Olariaga. Donostia: Elkarlanean.
- Lertxundi, A. (2000). *Nik erremerre hitz egiten dut, eta zer?*. Il. J. Mitxelena. Donostia: Elkarlanean.
- Meabe, M.A. (2003). *Etxe bitan bizi naiz, eta zer?*. Il. J. Mitxelena. Donostia: Elkarlanean.
- Meabe, M.A. (2007). *Mila magnolia lore*. Il. E. Eibar. Bilbo: Mensajero.
- Press, H.J. (1985). *Eskubeltz taldearen abenturak*. Donostia: Elkar.
- Rodari, G. (1994). *Jolas egiteko ipuinak*. Il. P. Peg. Donostia: Elkarlanean.
- Ruiz, R. (2008). *Anekdotak*. Il. E. Eibar. Arre: Pamiela.
- Zubizarreta, P. (2005). *Pantaleon badoa*. Il. J. Mitxelena. Arre: Pamiela.
- Zubizarreta, P. (1999). *Usua, hegan etorritako neskatoa*. Il. A. Balzola. Donostia: Erein.

Prozeduraren atalean jaso den moduan, zerrenda luzea parte-hartzaileekin konpartitu da, eta bigarren proposamenarekin batera, puntuazio gehien jaso duten liburuekin 9-10 urte bitarteko haurrentzat gomendagarria den eskola-kanona osatu da. Horiek guztiak ondorengo taulan jasotzen dira.

1. taula
Adituen gomendioekin osatutako eskola-kanona

	<p>Arantxa Iturbe eta Elena Odriozola (2005). <i>Amona basoan galdu zenekoa</i>. Elkar</p>	<p>6 puntu</p>	<p>Bi dira protagonistak: amona eta biloba. Ipuin nagusiaren barnean ipuin berriak kontatzen dira; Txanogorritxoren bertsio diferenteak. Amona barneko ipuinaren pertsonaia bihurtuko da.</p>
	<p>Bernardo Atxaga eta Mikel Valverde (1995). <i>Xolak badu lehoien berri</i>. Erein</p>	<p>5 puntu</p>	<p>Xola txakur txikiak lehoia den susmoa du eta oihaneko erregea dela pentsatzen hasia da. Horregatik, erabateko lehoi baten bizimoduari heltzea erabaki du.</p>
	<p>Ruben Ruiz eta Eider Eibar (2008) <i>Anekdotak</i>. Pamiela</p>	<p>5 puntu</p>	<p>Anek hitz berri bat ikasi du: <i>anekdota</i>. Askok gustatu zaio barnean bere izena azaltzen delako. Horregatik, egunerokoan gertatzen zaizkion anekdotak eta bitxikeriak kontatzea erabaki du.</p>
	<p>Bernardo Atxaga eta Mikel Valverde (1996). <i>Xola eta basurdeak</i>. Erein</p>	<p>4 puntu</p>	<p>Xola basurdea ehizara joan da Grogorekin. Lehenengo egunean indartsu eta harro sentitu da. Bigarren egunean, berriz...</p>
	<p>Leire Bilbao eta Maite Mutuberria (2016). <i>Xomorropoemak eta beste piztia batzuk</i>. Pamiela</p>	<p>4 puntu</p>	<p>Zenbakiak, onomatopeia, etab. gauzei eta animaliei eskainitako poemak jasotzen ditu liburu honek; batzuk errimarekin, besteak errimarik gabe.</p>

	<p>Patxi Zubizarreta eta Asun Balzola (1999). <i>Usoa, hegan etorritako neskatoa</i>. Erein</p>	<p>4 puntu</p>	<p>Kukuaren antzera, Kasai hegan etorri zen Afrikatik, horrexegatik hemen denek Usoa esaten diote. Haur guztiak poz-pezik daude, baina Usoa ez.</p>
	<p>Roald Dahl eta Quentin Blake (2001). <i>Errima errebeldeak</i>. Zuzia</p>	<p>4 puntu</p>	<p>Errima konplize, sei ipuin klasiko ezagunen bestelako bertsoiak jasotzen dira liburu honetan. Esaterako, Mari Errauskinek bazterrak harrotuko ditu dantzalekuan, eta Edurnezuri auto-stopez ibiliko da batetik bestera. Eta otsoa? Otsoak gorriak ikusiko ditu.</p>
	<p>Harkaitz Cano eta Antton Olariaga (2003). <i>Omar dendaria</i>. Elkar.</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Omar paper gabeko afrikarra da eta egun batean, bere denda txikia itxi eta jaioterri itzuli behar duela esan diote. Naroa eta bere aitona Omaren lagunak dira eta ez daude ados.</p>
	<p>Koldo Izagirre eta Antton Olariaga (2009). <i>Zangozikin</i>. Igela</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Herriko plazan aritzen da Zangozikin txingoka egunero. Ordu horietan ez dira bere lagunak egoten, aldiz, etorkinak euren urruneko familiekin aritzen dira telefonoz. Zangozikinek etorkinei aditutakoa kontatzen digu.</p>
	<p>Leire Bilbao eta Maite Mutuberria (2016). <i>Pizti-pomak eta beste xomorro batzuk</i>. Pamiela</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Poema eta narrazio poetiko laburren bidez, animalia askoren kuriositateak ezagutuko ditugu liburu honekin.</p>

	<p>Mariasun Landa eta Jon Zabaleta (1984). <i>Txan fantasma</i>. Elkar</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Jendea beldurtzeaz aspertu delako, haur baten etxera bizitzera joatea erabaki du Txan fantasmak. Karmentxu ezagutu eta lagun handiak egin dira. Alabaina, Karmentxu arraroen etxera eramango dute.</p>
	<p>Mariasun Landa eta Asun Baltzola (1988). <i>Iholdi</i>. Erein</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Iholdik 16 anekdota kontatuko dizkigu liburu honetan. Horien bitartez, neskatoaren barne mundua, hausnarketak, interesak eta nahiak ezagutuko ditugu.</p>
	<p>Mariasun Landa eta Antton Olariaga (2001). <i>Galtzerdi suizida</i>. Elkarlanean</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Duela aste batzuk laugarren pisutik bota zuen bere burua galtzerdiak. Ordutik gertatutakoak kontatuko dizkigu, benetan harrigarriak eta sinestezinak direnak.</p>
	<p>Miren Agur Meabe eta Eider Eibar (2010). <i>Mila Magnolia lore</i>. Gero</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Ume bat gaixorik dago erietxean eta hango bizipenak kontatuko dizkigu. Marrazki eta poemen bidez erantzungo die une ilun horretako galderari. Leihoaz beste aldean, magnolia bat ikusten du.</p>
	<p>Patxi Zubizarreta eta Jokin Mitxelena (2005). <i>Pantaleon badoa</i>. Pamiela</p>	<p>3 puntu</p>	<p>Pantaleon elurrezko panpina aspertuta dago bere paisaia zuriez. Beroa eta koloreak ezagutu nahi dituenez, basamortura bidean abiatu da. Natasha bere atzetik doa eta eskerrak hari, ze basamortura iristean, gorriak pasako dituzte; bata urtzen, bestea itotzen.</p>

Zerrendatik kanpo utzi ditugu bozka bakarra edo bi jasotakoak, helburua 10-15 liburu bitarteko zerrenda osatzea baita, hau da, epe zehatz batean, hots, ikasturte akademiko batean irakurtzeko liburu gomendagarrien zerrenda osatzea. Honela, adituen bozkak aintzat hartuta, 15 liburuko zerrenda osatu dugu.

5. EMAITZEN EZTABAIDA

Osatutako zerrendari erreparatzen badiogu, argi geratzen da adituek errebisio bibliografikoan jasotako irizpideak jarraitu dituztela *corpusa* osatzeko garaian. Jarraian, Euskal Herriko adituek osatutako liburu zerrenda jasotzen da, eta errebisio bibliografikoan gomendatutako hautaketa irizpideak jarraitu ote dituzten egiaztatzen da; bai irizpide didaktikoak, estetiko-literarioak, bai eta kritiko-sozialak ere. Azter ditzagun liburuak aipatu irizpideak ardatz hartuta.

Amona basoan galdu zenekoa

Alzheimerre bereziki, baina oro har, gaixotasunen kudeaketa da liburu honek jorratzen duen gai nagusia. Gaia nahiko era gordinean aurkezten du egileak, Sánchez, Martín Rogero eta Servén-ekin (2018) bat eginaz eta munduaren alderdi ez hain atseginei tartea eskainiz. Horrekin batera, ondo zaindutako hizkuntzak plazer estetikoak eragiten du, eta intertestualitatea ere erabiltzen da, Txanogorritxoren ipuinetik abiatuta. Belaunaldiartekotasunari garrantzi handia ematen zaio. Amona memoria kulturalaren gordailua eta transmisorea da eta ipuinak kontatzen dizkio bilobari. Ipuin nagusia bilobaren ikuspuntutik kontatzen da, gazteari enpatizatzeke aukera emanaz.

2. taula
Amona basoan galdu zenekoa

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iritzia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.		Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Xolak badu lehoiren berri / Xola eta basurdeak

Bi liburu hauek hainbat elementu dituzte amankomunean. Bi kasuetan animaliak pertsonifikatu egiten dira eta bi mundu eta, ondorioz, bi pentsaera erakutsi eta kontrajartzen dira: hiria eta nekazal mundua. Umorez kontatutako istorioak dira eta, hizkuntzarekin jolasean, gai desberdinak jorratzen dira. Colomer-ek eta Durán-ek (2000) umoreari ematen dioten garrantziarekin bat egin, eta edukiaren nahiz formaren arteko tentsioa agerian geratzen da. Lehenengoaren kasuan, pertsonaiak bere identitatearen bilaketan jarraitzen duen bidea nabarmentzen da bereziki. Bigarrena, ordea, konpromisoaz eta emandako hitza bete beharraren garrantziaz aritzen da. Bietan kontaktzen denaren originaltasunari, umoreari eta estiloaren sinpletasunari esker irakurlea bereganatzen dute.

3. taula
Xolak badu lehoiren berri eta Xola eta basurdeak

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iriztia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.			
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Anekdotak

Liburu honek gozamina bilatzen du beste ezeren gainetik. Liburu dibertigarria da, beraz, beste behin, errebisio bibliografikoan jasotako irizpidea, alegia, umorea lehen planoan kokatzen da. Horrekin batera, haur baten ikuspegitik idatzita dagoenez, irakurle gaztea guztiz identifikatua sentitzen da, hain zuzen ere, Sánchez, Martín Rogero eta Servén-ek (2018) proposatzen duten karisma handiko pertsonaia izanik. Nork bere burua ezagutzera eta onartzera bultzatzen du liburuak, hurbileko abenturak marraztuz. Umorea ardatz, hitzekin eta hizkiekin jolasten du, hizkuntzari arreta berezia eskainiz, baina helburu guztiz didaktikotik aldenduz, errebisio bibliografikoan gomendatu bezala.

4. taula
Anekdotak

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balorea	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iritzia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.		Kontakizunaren sinergiarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.			
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Xomorropoemak eta beste piztia batzuk / Piztipoemak eta beste xomorro batzuk

Poesia liburu hauetan berriro animaliak dira nagusi. Xomorropoemekin hasi eta Piztipoemekin jarraituz, errima eta erritmoa, hots, ahozko-tasuna lantzeko aukera paregabea eskaintzen dute. Irakurtzeko zailtasun maila altuagoa badute ere (poesia irakurtzeko dagoen ohitura gutxi dela medio), heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen dute Colomer-ek eta Durán-ek (2000) proposatzen duten moduan. Gainera, ilustrazioek protagonismo handia hartzen dute, ulermenerako balio dutenak. Eta hizkuntzarekin batera, gozamen estetikoak bilatzen da. Egunerokotasuna nagusi, irudimena lantzeko euskarri ezin hobeak dira.

5. taula
**Xomorropoemak eta beste piztia batzuk /
Piztipoemak eta beste xomorro batzuk**

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	
Haurren gustua eta iriztia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Usoa, hegan etorritako neskatoa

Kultura-aniztasuna, migrazioa, gerra, eta beste gai batzuk jorratzen ditu ipuin honek. Emozioak astintzen dituen horietakoa da, eta hasiera-hasieratik izenburuarekin bakarrik irakurlearen arreta erakartzen du, Sánchez, Martín Rogero eta Servén-ek (2018) proposatzen duten moduan. Paralelismoa erabiltzen du eta hizkera poetikoa erabiliz sentsazioak transmititzen ditu. Haurrek hain gustuko dituzten animaliak ere azaltzen dira ipuinean. Pixkanaka-pixkanaka pertsonaiarekin guztiz enpatizatzerara iristen da irakurlea ipuinaren amaieran.

6. taula
Usoa, hegan etorritako neskatoa

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iritzia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.		Kontakizunaren sinergarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.		Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.			
		Ez da guztiz didaktikoa.			

Errima errebeldeak

Hizkuntzarekin jolasteko beste aukera bat dugu hau. Ipuinak bertsoz idatzita daude, eta errimaturik. Umorea eta ironia nagusi dira liburu osoan zehar. Transgresioa gustuko duen autore honek, mundu arrazionala hankaz gora jartzen du eta hausnartzera gonbidatzen du irakurlea; Colomer-ek eta Durán-ek (2000) proposatzen duten laugarren irizpidearekin guztiz bat eginda, hau da, dibertigarriak, umoretsuak edota transgresioan oinarritutako liburuak direla aproposak eskola-kanona osatzeko.

7. taula
Errima errebeldeak

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta irizkia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Omar dendaria

Kultura-aniztasuna dugu berriz gai nagusia ipuin honetan. Horrekin batera, familia, harremanak edota lanbideak lantzeko aukera ematen du. Hor-taz, irizpide kritiko sozialak pisu handia du liburu honetan. Aitonaren eta bilobaren arteko harremana ere deskribatzen du, belaunaldien artekoari ga-rantzia emanaz. Horrez gain, hizkera metaforikoa erabiltzen du momentu batzuetan pertsonaia nagusia deskribatzeko, edukiaren eta formaren arteko tentsio orekatuari eutsiz.

8. taula
Omar dendaria

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gar-dena.	X	Aurkeztutako mun-duaren benetakota-suna.	X
Hezkuntzaren balorea	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Hauren gustua eta iri-tzia.	X	Irakurketa maila des-berdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sines-garritasuna eta abia-dura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umo-retsua eta transgre-sioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta forma-ren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ema-ten du.	X		
		Ez da guztiz didakti-koa.			

Zangozikin

Kultur aniztasunarekin batera, askotariko gaiak dira album honek jorrazten dituen gaiak: aberastasuna eta pobrezia, harremanak, jolasa, plaza edo kaleko bizitza, etorkinak, etab. Albuma den heinean irudiek hitzek adina garrantzia dute eta konbinaketak irakurlea bereganatzen du, hain zuzen ere, erakargarritasunari arreta berezia eskaini zaio, errebisio bibliografikoko gomendioari jarraituz.

9. taula
Zangozikin

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iriztia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.			
		Ez da guztiz didaktikoa.			

Txan fantasma

Gaixotasunen kudeaketa dugu berriro gai nagusia Txan fantasmarekin. Oraingoan, bereziki, eta egungo errealitatetik abiatuta, buruko gaixotasunei ematen zaien trataeraz aritzen da egilea, esaterako, Txan fantasmaren laguna den Karmentxu «Arraroen etxera» eramaten dute. Aniztasuna ulertzeko eta onartzeko dagoen ezgaitasuna agerian jartzen da ipuin honetan, eta hainbat gai jorratzen dira, hala nola bakardadea, familia edota maitasun eza. Irizpide kritiko soziala lehen planoan kokatzen da, beste behin ere, baina horrekin batera errebisio bibliografikoan jasotzen diren beste hainbat, besteak beste, Sánchez, Martín Rogero eta Servén-ek (2018) aipatzen duten diskurtsorako teknika desberdinen erabilpena, ez baitu ohiko eskema jarraitzen; amaiera irekia edukitzeak bestelako lanketak ahalbidetzen ditu. Bestela, erabiltzen duen idazkera garbia eta ulerterraza da, oreka bilatuz.

10. taula
Txan fantasma

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iriztia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.		Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Iholdi

Ipuin laburrez eta anekdotaz osatutako beste liburu bat da. Oraingoan ere emakumea da protagonista eta haren identitatearen eraikuntzaren nolabaiteko deskribapena egiten du. Denek bat egiten duten irizpidea jarraitzen du liburu honek, hain zuzen ere, lerrokatu gabeko liburua izatea, hala, estereotipatu gabeko neskato bat aurkezten du. Barne munduarekiko konezioaren garrantzia azpimarratzen da, horrela jasoz neskatoaren hausnarketak (dituen arazoak, interesak, nahiak, etab.) narrazioetan. Gainera, haurren ikuspegitik kontatzen diren eta egunerokotasunean oinarritzen diren mikro-ipuina izanik, pertsonaiarekin identifikatzea bilatzen da, baina ohiko moldearekin apurtuz eta egitura berria proposatuz. Minimalismoa nagusi, estetikatunari garrantzia handia ematen dio egileak, eta baliabide literario ugari erabiltzen ditu.

11. taula
Iholdi

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta irizkia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abia-dura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.		Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Galtzerdi suizida

Liburu honek irakurlea barne eta kanpo munduarekin konektatzea biltzen du. Suizidioaren gai delikatura hurbildu eta fantasia nagusi, hainbat gai ukitzen ditu, besteak beste, egunerokotasuna, abentura gosea, autonomia edota harremanak. Fantasiara bultzatzen duen ipuina da. Umorez eta ironiaz betetako kontakizuna da eta Xola txakurrarekin gertatzen den moduan, hiriko ohiturak deskribatzen ditu. Hizkuntzaren bitartez, pertsonaiak karakterizatzen dira eta errealtatearen alderdi eta sentsazio berriak deskribitu daitezke, Sánchez, Martín Rogero eta Servén-ek (2018) proposatzen duten moduan.

12. taula
Galtzerdi suizida

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balioa	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iritzia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinesgarritasuna eta abidura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Mila magnolia lore

Anekdotak ipuinean gertatzen den moduan, pasadizo laburrekin topatzen gara berriz. Haurraren ikuspuntutik idatzia eta gaixotasunen kudeaketa dugu berriro gai nagusietako bat. Emozioak eta sentipenak astintzen ditu. Egileek irudi eta hitzarekin jokatzeko dute, olerkiari tartea emanaz. Horrenbestez, ahozkotasuna lantzeko aukera paregabea eskaintzen du. Kasu honetan ere, ilustrazioekin eta hizkuntzarekin erakargarritasunari garrantzia handia ematen zaio eta pertsonaiarekiko identifikazioa bilatzen da.

13. taula
Mila magnolia lore

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balorea	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iritzia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinergarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.		Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

Pantaleon badoa

Omar eta Usoarekin gertatzen den bezala, liburu honek kultur aniztasunaren gaia jorratzen du. Berriro abentura gogoa eta bidaiatzea lehen lerroan jartzen dira eta animaliak ere tartean daude. Liburu dibertigarria eta lerrokatu gabekoa, estereotipoetatik aldentzen dena. Errebisio bibliografikoan gomendatutako irizpideari jarraituz, jakin-mina, lilura eta sorpresa eragiten du. Horrekin batera, hizkuntzarekin jolasten da, plazer estetikoa bilatuz, ahozotasuna landuz, eta edukiaren eta formaren arteko tentsioari eutsiz.

14. taula
Pantaleon badoa

Colomer (2000)		Colomer eta Durán (2000)		Sánchez, Martín Rogero eta Servén (2018)	
Kalitate literarioa	X	Edizioa argia eta gardena.	X	Aurkeztutako munduaren benetakotasuna.	X
Hezkuntzaren balorea	X	Erakargarria da.	X	Pertsonaiaren karisma	X
Haurren gustua eta iriztia.	X	Irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen ditu.	X	Kontakizunaren sinergiarritasuna eta abiadura	X
Ikaslearen literatura hezkuntzaren ibilbidea.		Dibertigarria da, umoretsua eta transgresioan oinarritzen da.	X	Edukiaren eta formaren arteko tentsioa	X
		Lerrokatu gabekoa.	X		
		Heldu baten laguntzaz iristeko aukera ematen du.	X		
		Ez da guztiz didaktikoa.	X		

6. ONDORIOAK

Formakuntza literarioa, hortaz, irakurtzen eta aztertzen diren testuek eta obrek baldintzatzen dutela esan genezake; izan ere, testuen irakurketan eta azterketan oinarritzean, prozesuan erabilitako kanonaren ezaugarriek guztiz definituko baitute irakurle gaitua bilakatzeko bidea bera eta helburua (Pozuelo, 1996). Hori horrela izanik, kalitatezko HGLz osatutako eskola-kanon formatiboak ezinbesteko baliabide izango dira, ikasleek gaitasun literarioa eskura dezaten, eta, ondorioz, irakurle gaituak bilaka daitezten. Geure adituek bat egiten dute gaiari buruz bibliografiak dioen horrekin eta horren adibide da, zerrenda osatzeko euren prestutasuna adierazi ez ezik, eskola-kanonak osatzearen beharra azpimarratu dutela, heziketa literarioa jomugan, ikaslea ahalik eta zailtasun maila altuagoko obra literarioak irakurtzeko gai izatea bilatuz.

Bestalde, eskola-kanona egitura linguistiko, estilistiko, literario, psikologiko eta soziokultural zehatzak dituzten liburuz osatuko dela esan dugu eta aniztasuna nagusi (genero, kultura eta belaunaldi desberdinen presentzia eta balorazioa), jendarte aldaketara moldatzeko aukerak eskaini beharko dituela. Zentzu horretan, elementu dinamiko gisa ulertuko da eskola-kanona, hau da, noizean behin berritu beharrekoa; momentuko beharretara egokitzen joango dena, argitaratzen diren kalitatezko obrak gehituz (Cerrillo, 2013). Zentzu horretan, eta aniztasunari erreparatuz, zailtasunak adierazi dituzte adituek liburu hautaketa egitean, ez bakarrik, euren gomen-dioa uneko corpus gisa ulertuz, baizik eta ia ezinezkoa iruditzeraino ezagutzen ez dituzten haurrentzat liburu hautaketa egitea.

Ez da erraza irakurgaien hautaketarako zein irizpide jarraitu behar diren jakitea; alabaina, ikerketa honek hainbat gako nagusi identifikatzea ahalbidetu du. Ondorioz, esan genezake eskola-kanonaren gorpuzkerak, bestelako kanonen antzera, irizpide didaktiko, estetiko eta kritikoak jarraituko dituela, baina era berean, bere ezaugarri kultural eta formatiboagatik, aintzat hartuko dituela ikaslearen gustuak eta haren ibilbide literarioa. Adituek bibliografiak dioenari jarraiki, barne munduarekin zein inguruarekin konektatzeko aukera ematen duten liburuak aukeratu dituzte, baita horrela adierazi ere. Horrekin batera, irakurketa maila desberdinak ahalbidetzen dituztenak edota umoretsuak eta transgresioan oinarritutakoak; baita guztiz didaktikoak ez direnak ere, haurren gustuei erreparatuz. Oreak bilatzean dago gakoa eta gure irakurgaien zerrendak hori erakusten du. Besteak beste, karismatikoak diren pertsonaiz osatzen da zerrenda, eta pertsonaia horiekiko identifikazioa bilatzen da bertako liburu guztietan. Horrekin batera, edukiaren eta formaren tentsioari arreta berezia eskaintzen diote guztiek, hau da, edukien sekuentzia modu mailakatuan ageri da liburu guztietan eta hasiera-hasieratik irakurlearen arreta erakartzea bilatzen duten liburuz osatzen dela zerrenda esan genezake.

Halaber, eta aurrera begira, eskola-kanonaren eraketan, adituekin batera, irakasleen parte hartzea garrantzizkotzat jo da; izan ere, eurak baitira egunerokotasunean ikasleekin aritzen direnak. Ondorioz, haien ekarpena ere aintzat hartzea ezinbestekoa dela ulertuko da: Lehenik, trebakuntza eta estetika irizpideetan oinarritutako obren corpus baten definizioan, ondoren helburuak zehazten, eta, azkenik, jardueren aplikazioan eta proiektzioan.

7. ERREFERENTZIAK

- Apalategi, U. (2011). Irakurzaletasuna hezkuntza sistemaren helburu?. *Egan*, 3-4, 99-119.
- Bajour, C. eta Carranza, M. (2010). *Claves para la selección de libros infantiles y juveniles*. Zaragoza: Zaragoza Unibertsitatea.
- Cano Vela, A. G. eta Perez Valverde, C. (2003). *Canon, literatura infantil y juvenil y otras literaturas*. Cuenca: Castilla la Manchako Unibertsitatea.
- Cerrillo, P.O. (2016). *El lector literario*. Mexiko: FCE.
- Cerrillo, P.O. (2010a). Lectura escolar, enseñanza de la literatura y clásicos literarios. In Lluch, G. (ed.). *Las lecturas de los jóvenes. Un nuevo lector para un nuevo siglo*. Bartzelona: Anthropos.
- Cerrillo, P.C. (2013). Canon literario, canon escolar, canon oculto. *Quaderns de Filologia. Estudis literaris, XVIII*, 17-31.
- Colomer, T. (2002). Una nueva crítica para el nuevo siglo. *CLIJ*, 145, 7-17.
- Colomer, T. (2006). *Andar entre libros: La lectura literaria en la escuela*. Bartzelona: Fondo de cultura económica.
- Colomer, T. eta Duran, C. (2000). *La literatura en la etapa de educación infantil*. Madril: Síntesis educación.
- Dufays, J.L, Gememe, L. & Ledur (2005). *Por une lecture litterarie*. Brusela: De Boeck.
- Etxaniz, X. (1997). *Haur eta Gazte Literatura*. Iruñea: Pamiela.
- Even-Zohar, I. (1990): Polysystem Studies. *Poetics Today*, 111.
- Gamboa, B.C. et al. (2011) Literatura y escuela. Una Aproximación al canon formativo y sus pedagogías. Ibagué: Graficas León.
- Iser, W. (1976). *The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Jover, G. (2008). Se está haciendo cada vez más tarde (Por una literatura sin fronteras). *Textos literarios y contextos escolares. La escuela en la literatura y la literatura en la escuela*. Bartzelona: Graó.
- Lluch, G. (2006). *Un nuevo lector para un nuevo siglo*. Bartzelona: Anthropos.
- Mendoza, A. (2008). La renovación del canon escolar: la integración de la literatura infantil y juvenil en la formación literaria. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes.
- Pozuelo Ivancos J.M.^a (1996). Canon: ¿estética o pedagogía?. *Ínsula*, 600, 3-4.
- Retolaza, I. eta Serrano, A. (2014). Zer garrantzia du literatura heziketak eta zein dira horren gakoak. *Hik Hasi*, 185, 36-38.
- Sánchez, S.U., Martín Rogero, N. eta Servén, C. (2018). *Complementos para la formación en la lengua y literatura*. Madril: Síntesis.

- Sánchez Corral, L. (2001). *Literatura infantil y lenguaje literario*. Barcelona: Paidós.
- Sotomayor, M.V. (2013). ¿Qué hacemos con los clásicos? Algunas reflexiones para los futuros docentes. *Lenguaje y Textos*, 38, 29-36.
- Tejerina, I. (2006). El canon literario y la literatura infantil y juvenil. Los cien libros del siglo xx. Valparaíso: Editorial del cardo.